

Ἐλπίζομε ὅτι συντόμως θά κυκλοφορήσει καί ὁ β' τόμος, ὥστε νά ὀλοκληρωθεῖ τό ἔργο αὐτό γιά τά Σέρρας, ὅπου καί τά ἐρείπια ἀκόμη ἀποτελοῦν «βαθμίδες τῆς χρυσῆς ἐκείνης κλίμακος, δι' ἧς ἡ μεγαλομάρτυς αὕτη πόλις ἀνέβη εἰς τόν οὐρανόν τῆς Ἑλληνικῆς δόξης καί ἀθανασίας», κατά τήν ἐπιγραμματική ρήση τοῦ Εὐαγγέλου Στράτη.

Πρέπει νά τονισθεῖ ὅτι γιά τήν ἔκδοση τοῦ τόμου συνέβαλαν οἰκονομικά εἴκοσι τέσσερις φορεῖς (Τράπεζες, Ἐταιρεῖες, Ἰδιώτες). Εἶναι ἀξιοί συγχαρητηρίων, διότι μέ τήν προσφορά τους ἀναβιώνουν γιά πολιτιστικούς σκοποῦς ἕναν ἀρχαῖο κοινωνικό θεσμό, τό θεσμό τῆς χορηγίας. Ἄς εὐχηθούμε συνέχιση τῆς προσφορᾶς τους, τό παράδειγμά τους δέ νά εὐρεῖ καί ἄλλους εὐγενεῖς μιμητές.

ΓΕΩΡΓ. Ν. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΙΔΗΣ δ. Φ.

Λαογραφικό καί Ἐθνολογικό Μουσεῖο Μακεδονίας. Μακεδονία - Θράκη. Ὁ παραδοσιακός πολιτισμός μέσα ἀπό τίς συλλογές τοῦ Λ.Ε.Μ.Μ. - Traditional culture presented through the Collections of the F.E.M.M. - Θεσσαλονίκη 1992, σχ. 28, 5 × 92, 5 ἐκ., σελ. 144.

Ἀπό τά σημαντικότερα Μουσεία τῆς χώρας μας, τόσο γιά τό ἐξειδικευμένο περιεχόμενο ὅσο καί τήν εὐρύτερη πολιτιστική σημασία καί προσφορά του, εἶναι τό Λαογραφικό καί Ἐθνολογικό Μουσεῖο Μακεδονίας (Λ.Ε.Μ.Μ.) στή Θεσσαλονίκη, τό μόνό κρατικό Λαογραφικό Μουσεῖο στή Βόρειο Ἑλλάδα.

Πρώτιστο ἔργο του ἔχει τή συλλογή ἀντικειμένων - ὑλικῶν τεκμηρίων τοῦ ἀμέσου παρελθόντος (19ου αἰώνα καί μισό 20οῦ), κυρίως ἀπό τόν Βορειοελλαδικό χώρο τῆς Μακεδονίας καί τῆς Θράκης, γιά διαφύλαξη, συντήρηση, μελέτη καί παρουσίασή τους μέσα ἀπό ἐκθέσεις καί ἐκδόσεις.

Τόν κύριο ὄγκο τῶν συλλογῶν τοῦ Μουσείου ἀποτελοῦν ἀντικείμενα τοῦ παραδοσιακοῦ - προβιομηχανικοῦ πολιτισμοῦ, τά ὅποια προέρχονται κυρίως ἀπό τήν ὕπαιθρο. Συγκεντρώνονται ὅμως καί ἀντικείμενα τοῦ ἀστικοῦ πολιτισμοῦ, τά ὅποια προέρχονται ἀπό διάφορες εὐρωπαϊκές χώρες ἢ κατασκευάσθησαν στήν Ἑλλάδα μέ εὐρωπαϊκά πρότυπα.

Σύμφωνα μέ τόν οἰκείο ἰδρυτικό νόμο (Ν.Δ. 406/1970), ὡς σκοπός τοῦ Μουσείου τίθεται ἡ διατήρηση τῆς μνήμης τῶν προγόνων καί ἡ ἐθνική διαπαιδαγώγηση τῶν πολιτῶν, εἰδικότερα τῆς νέας γενιᾶς, μέσα ἀπό τή μελέτη τῶν ἀντικειμένων καί τή δημοσίευση μελετῶν ἐθνολογικοῦ περιεχομένου.

Πυρήνα τῶν συλλογῶν καί ἀφετηρία τῆς ἰδρύσεώς του, ἀρχικά ὡς Λαογραφικοῦ Μουσείου Βορείου Ἑλλάδος (1957) καί κατόπιν ὡς Λαογραφικοῦ καί Ἐθνολογικοῦ Μουσείου Μακεδονίας (1970 κέξ.), ἀπετέ-

λεσε ή συλλογή τής Φιλεκπαιδευτικής Μακεδονικής Ἀδελφότητος, Σωματείου μέ μεγάλη δράση στόν εκπαιδευτικό τομέα (Κωνσταντινούπολη 1871-1922, Θεσσαλονίκη 1924 κέξ.).

Ἡ συγκέντρωση τών πρώτων ἀντικειμένων ὀφείλεται στόν Γ. Τάρη, πρόεδρο τής Ἀδελφότητος, ὁ ὁποῖος εἰσηγήθηκε γιά τή δημιουργία τμήματος Λαογραφίας τό 1931.

Τό ἔργο τοῦ Τάρη συνέχισε μέ ζήλο καί δημιουργικότητα ὁ Κ. Κεφαλᾶς, ὡς πρόεδρος τής Ἀδελφότητος καί διευθύνων σύμβουλος τοῦ Μουσείου (1957-1979).

Σήμερα τό Λ.Ε.Μ.Μ. περιλαμβάνει στίς συλλογές του 17.000 μουσειακά ἀντικείμενα καί συνεχίζεται ὁ ἐμπλουτισμός του μέ δωρεές, ἀγορές καί ἀνταλλαγές ἀντικειμένων. Στεγάζεται στό παλαιό ἀρχοντόσπιτο Ἀδοσίδη, τό γνωστό ὡς «Παλιό Κυβερνεῖο», στήν ὁδό Βασ. Ὀλγας, ἀρ. 68.

Ἡ ἀναστήλωση τοῦ ἀρχοντικοῦ πραγματοποιήθηκε μέ φροντίδα καί σχέδια τοῦ καθηγητοῦ Ν. Κ. Μουτσυπούλου, μέλους τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Λ.Ε.Μ.Μ. ἐπί σειράν ἐτῶν, ὁ ὁποῖος διαμόρφωσε ἐπίσης τόν ἐσωτερικό χῶρο, μελέτησε τή μορφή τών προθηκῶν καί διοργάνωσε εἰδικό παράρτημα τοῦ Μουσείου μέ προπλάσματα κτισμάτων παραδοσιακῆς ἀρχιτεκτονικῆς (βλ. ΑΡΜΟΣ, Τιμητικός τόμος στόν καθηγ. Ν. Κ. Μουτσόπουλο, Α.Π.Θ., Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Ἀρχιτεκτόνων, τόμ. Α', Θεσσαλονίκη 1990, σ. 44).

Στίς μέχρι τώρα πολλές καί ἐνδιαφέρουσες δραστηριότητες τοῦ Μουσείου περιλαμβάνονται καί ἀρκετές ἐκδόσεις, ὅπως ὁδηγοί καί κατάλογοι ἐκθέσεων, λευκώματα, ἡμερολόγια, κάρτες, διαφάνειες, ἀφίσες, εκπαιδευτικό ὑλικό κ.ἄ.

Ἡ πρόσφατη ἐκδοση, μέ τίτλο «Μακεδονία - Θράκη. Ὁ παραδοσιακός πολιτισμός μέσα ἀπό τίς συλλογές τοῦ Λ.Ε.Μ.Μ.», στά ἑλληνικά καί ἀγγλικά, παρουσιάζει, μέσα ἀπό ἓνα καλλιτεχνικό λεύκωμα, τά ἀντικείμενα τοῦ Μουσείου, ταξινομημένα σέ πέντε θεματικές ἐνότητες.

Σκοπός τῆς ἐκδοσης εἶναι νά προβάλει τά ὑλικά τεκμήρια τοῦ παραδοσιακοῦ πολιτισμοῦ στό χῶρο τῆς Μακεδονίας καί τῆς Θράκης καί νά δώσει τήν εὐκαιρία, μέσω τών φωτογραφιῶν, τῆς προσέγγισης τοῦ ἀνθρώπου τῆς προβιομηχανικῆς κοινωνίας σέ σχέση μέ τά δημιουργήματά του.

Οἱ πέντε βασικές ἐνότητες τοῦ λευκώματος περιλαμβάνουν εἴκοσι πέντε ἐπί μέρους θέματα, διαρθρώνονται δέ ὡς ἐξῆς:

Α'. Ὁ ἄνθρωπος καί ὁ κύκλος τῆς ζωῆς του: γέννηση, γάμος, θάνατος.

Β'. Ὁ ἄνθρωπος καί τό σπίτι: κατοικία - ἀρχιτεκτονικά στοιχεῖα,

κατοικία - έσωτερικός χώρος, διατροφή, φορεσιά, ύφαντική, μαγειρείο - κουζίνα σκεύη, προικιά, πλύση (μπουγάδα).

Γ'. *Ο άνθρωπος και τό έπάγγελμα*: ό γεωργός, ό κτηνοτρόφος, ό κτίστης, ό ξυλουργός, ό χαλκουργός - άκονιστής, ό άγγειοπλάστης, ό λεμονατζής - σαλεπιτζής, ό καρποποιός - σαμαράς, άγωγιάτης, ό έμπορος, ό ράφτης.

Δ'. *Ο άνθρωπος και ή πνευματική ζωή*: Όρθόδοξη Χριστιανική λατρεία, λαϊκή λατρεία (δρώμενα), θέατρο σκιών, μουσική, παιγνίδι.

Ε'. *Ο άνθρωπος και ή μνήμη*: φωτογραφία.

Κάθε ένότητα στην παραπάνω συμβατική ταξινόμηση του πολυποικίλου ύλικού πλαισιώνεται με άφθονες φωτογραφίες, έγχρωμες στο σύνολό τους, ιδιαίτερης καλλιτεχνικής εύαισθησίας, έργο του Γ. Παπανικολάου, έξωτερικού συνεργάτη του Μουσείου. Οι φωτογραφίες, όπως είναι αυτόνομο, άποτελούν τό ιδιαίτερα σημαντικό-στοιχείο, αυτό που συγκεκριμενοποιεί τά κείμενα και παρουσιάζει τόν έντυπωσιακό πλούτο των συλλογών του Μουσείου. Σε κάθε φωτογραφία παρατίθεται αντίστοιχο σκαρίφημα, για σαφή προσδιορισμό κάθε εικονιζομένου αντικειμένου.

Τά κείμενα του λευκώματος είναι λιτά, άπολύτως όμως κατατοπιστικά και με γνώση του θέματος στο όποιο αναφέρονται. Τά ύπογράφουν οι έρευνητές του Μουσείου *Εύδοκία Μηλιατζίδου - Ιωάννου, Νέλλη Μελίδου - Κεφαλά, Βικτωρία Νικήτα - Χουλιάρα, Φωτεινή Οικονομίδου - Μπότσιου*, ή όποία είχε και την επίμελεια του έργου, και *Ζήσης Σκαμπάλης*. Τή φιλολογική επίμελεια ανέλαβε ή *Μαρία Ίατρού*, τή μετάφραση στα άγγλικά έκαμε ή *Άναστασία Πανταζίδου*, τή γραφιστική και εικαστική επίμελεια είχε ό *Παύλος Παπαγιαλιάς*.

Τό λεύκωμα προλογίζει ό *Β. Γλάστρας*, πρόεδρος του Δ. Σ., τό δε εισαγωγικό κείμενο, με τίτλο «*Παραδοσιακός πολιτισμός και ιστορία: Η περίπτωση της Μακεδονίας και της Θράκης*», έχει γράψει ό *Ι. Κ. Χασιώτης*, καθηγητής της Νεώτερης Ιστορίας στο Α.Π.Θ.

Η συνεργασία τόσων έπιστημόνων δίδει τό μέτρο της σοβαρότητας, με την όποια αντιμετώπισθηκε ή έκδοση του λευκώματος. Τό άποτέλεσμα άσφαλώς δικαίωσε έλπίδες και άντάμειψε κόπους. Η έκφραση συγχαρητηρίων προς όλους όσοι συνέβαλαν στην εύόδωση της προσπάθειας, άποτελεί δικαία αναγνώριση της έπιστημονικής και έθνικής άξίας του έργου που πρόσφεραν.

Η αύτογνωσία μας ως λαού επιβάλλεται νά πηγάζει όχι μόνο από τή γνώση της γενικότερης ιστορίας αλλά και του ειδικότερου πολιτιστικού παρελθόντος, στίς πολυποικίλες μορφές και έκφράσεις του. Στα Λαογραφικά / Έθνολογικά Μουσεία — όπως είναι τό Α.Ε.Μ.Μ., με την όλη συγκρότηση και δραστηριότητά του — πρέπει νά αναγνωρίζεται σημασία ισάξια με αυτή των Άρχαιολογικών. Ιδιαίτερα σήμερα, πού ή τεχνολογία

μηδενίζει τις αποστάσεις και οι λαοί πλησιάζουν όλο περισσότερο ό ένας τόν άλλον, τά Λαογραφικά Μουσεία αποτελούν έστίες διάσωσης, μελέτης και προβολής τών ιδιαίτερων πολιτιστικών στοιχείων, πού χαρακτηρίζουν τούς λαούς στό σύνολό τους.

Είναι έν προκειμένω άξιοσημείωτο τό γεγονός, ότι άκριβώς «Ό ρόλος τών Λαογραφικών Μουσείων στό πλαίσια τής Ένωμένης Εύρώπης» άπετέλεσε τό θέμα τής Α΄ Συνάντησης Λαογραφικών Μουσείων τών χωρών τής Εύρωπαϊκής Κοινότητας, πού οργανώθηκε και πραγματοποιήθηκε μέ ιδιαίτερη έπιτυχία άπό τήν Έλληνική Έταιρεία Λαογραφικής Μουσειολογίας στην Άθήνα, 1-5 Οκτωβρίου 1992, υπό τήν αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και μέ τήν ύποστήριξη του Γραφείου στην Ελλάδα τής Επιτροπής τών Εύρωπαϊκών Κοινοτήτων.

ΓΕΩΡΓ. Ν. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΙΔΗΣ δ. Φ.

Τ.Ε.Ι. ΣΕΡΡΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ